

[Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=o71y1996>

4. Венедиктов В. С. Організаційно-правові засади проходження служби в органах внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. / Венедиктов В. С., Іншин М. І. – Національний ун-т внутрішніх справ. — Х. : Видавництво НУВС, 2002. – 164 с.

Нестерцова-Собакарь О.В.

завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИДИ ДОГОВОРІВ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Зобов'язання з надання послуг входять до групи договірних зобов'язань, до яких належать перевезення, транспортне експедирування, доручення, страхування, комісія, туристичне обслуговування, зберігання, інформаційні послуги, позика, кредит, банківський рахунок, банківський вклад, управління майном, оплатне надання інших послуг тощо [1, с. 120].

Спільними ознаками, що об'єднують всі договірні зобов'язання про надання послуг, є:

– по-перше, особливості об'єкта зобов'язання – послуги нематеріального характеру;

– по-друге, специфіка зв'язку послуги з особистістю послугодавця.

Зазначені особливості можна проілюструвати на прикладі відмінностей зобов'язань про надання послуг і зобов'язань підрядного типу. Основною відмінністю зобов'язань про надання послуг від зобов'язань підрядного типу є результат здійсненої послугодавцем діяльності. Якщо в зобов'язаннях підрядного типу результат виконаних робіт завжди має майнову ф

орму, то у зобов'язаннях про надання послуг результат діяльності виконавця не має речового змісту. Отже, послуги, що надаються боржником кредитору, носять нематеріальний характер.

У римському праві зобов'язання про надання послуг іменувалося «locatio-conductio operarum» і поділялося на надання за плату фізичної праці і надання духовної діяльності. У дореволюційній цивілістиці виділення зобов'язань про надання послуг за загальним правилом не проводилося. Так, Г.Ф. Шершеневич, даючи класифікацію договорів по їх цілі, виділяв договори про надання користування чужими послугами. До них він відносив особистий найм, оплатне надання послуг, перевезення, доручення, комісії, товариство тощо [2, с. 316].

У юридичній літературі радянського періоду велика група вчених обґрунтовувала необхідність виділення в системі цивільно-правових

зобов'язань особливого, самостійного зобов'язання про надання послуг. При цьому відсутня єдність думок про правову природу цих зобов'язань та їх види [3, с. 63]. Ґрунтуючись на нематеріальному характері послуги, Є.Д. Шешенін зробив висновок, що предметом підрядних договорів є результати, що втілюються в товарах (речах), а предметом договорів, що породжують зобов'язання з надання послуг, – результати діяльності, яких не існує окремо від виконавців і які не є речами [4, с. 42-44]. Згідно з іншою думкою, в будь-якому безкоштовному договорі можна вбачити послугу одного контрагента і винагороду за неї з боку іншого [5, с. 14]. М.І. Брагінський запропонував поділ договорів на договори щодо виконання робіт і договори послуг, відносячи до останнього виду постачання і т.д. [6, с. 34-36]. Інші вчені вважали, що для виділення самостійного договору про надання послуг немає підстав [7, с. 38-48].

Чинне законодавство проводить відмінності між упредметненими послугами, які є об'єктом зобов'язань підрядного типу, і нематеріальними послугами, виступаючими об'єктом зобов'язань про надання послуг.

Стаття 901 (ч. 1) ЦК України, з якої починається гл. 63 ЦК «Послуги. Загальні положення», визначає договір про надання послуг як договір, за яким одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

У сучасному цивільному законодавстві сторонами договору про надання послуг є виконавець та замовник. Аналіз ст. 901 ЦК України дає підстави стверджувати, що і виконавцем, і замовником можуть бути фізичні (громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства) і юридичні особи (підприємства, установи, організації усіх форм власності і господарювання), оскільки стаття не містить жодних обмежень щодо суб'єктного складу зобов'язання.

Цивільний кодекс передбачає спеціальний суб'єктний склад по окремих видах договорів.

Основою системи договорів про надання послуг в цивільному праві України є те, що об'єктом цих зобов'язань є послуги нематеріального характеру [1, с. 121]. У цьому і полягає їх основна відмінність від інших договорів і саме нематеріальний об'єкт результату послуг повинен бути покладений в основу системи договорів про надання послуг.

Згідно з абз.2 ч.1 ст. 638 ЦК України істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди. Таким чином, будь-який договір про надання послуг, щоб відповідати вимозі про визначення предмету договору, повинен містити вказівку, що це договір на надання конкретних послуг, подібна умова є істотною вищою ознакою [8, с. 132-142] розглянутого договору, без нього не можливе існування самого договору про надання послуг.

Беручи до уваги, що послуга є обмеженою в часі, то строк у багатьох договорах послуг буде істотною умовою, що особливо виявляється в інших поійменованих у ЦК України договорах по наданню послуг. Так, в силу ст. 982 ЦК України умова про строк у договорі майнового й особистого страхування, а в силу ст. 1036 ЦК України – у договорі довірчого управління майном є істотним. В інших випадках строк буде відноситися до істотних умов лише тоді, коли у його відношенні за заявою однієї зі сторін повинно бути досягнуто згоди.

Таким чином, договірні зобов'язання з надання послуг в цивільному праві за характером діяльності послугодавця можна поділити на певні види. Це, по-перше, зобов'язання про надання послуг фактичного характеру. По-друге, зобов'язання про надання послуг юридичного характеру. По-третє, зобов'язання про надання послуг як фактичного, так і юридичного характеру. По-четверте, зобов'язання про надання послуг грошово-кредитного характеру.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільне право України. Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.: У 2 т. / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України / Ярослава Миколаївна Шевченко (заг.ред.) 2. вид., доп. і перероб. К. : Видавничий дім "Ін Юре", 2006. Т. 2 : Особлива частина. 520 с.
2. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Вступительная статья, Е.А. Суханов. М.: Фирма «СПАРК», 1995. 556 с.
3. Шешенин Е.Д. Общие проблемы обязательств по оказанию услуг // Вестник МГУ. Сер. 11. «Право». 1983. № 1. С. 60-65.
4. Шешенин Е.Д. Классификация гражданско-правовых обязательств по оказанию услуг // Гражданское право и сфера обслуживания. Свердловск, 1984. С. 40-46.
5. Куник Я.А. Кредитные и расчетные отношения в торговле. М.: Экономика, 1970. 296 с.
6. Брагинский М.И. Общее учение о хозяйственных договорах. Минск: Наука и техника, 1967. 260 с.
7. Кабалкин А.Ю. Сфера обслуживания: гражданско-правовое регулирование. М., 1972. 196 с.
8. Витрянский В.В. Существенные условия договора в отечественной цивилистике и правоприменительной практике. (Начало) // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. М.: ЮРИТ-Вестник, 2002. № 5. С. 132-142.